

บทที่ 1

บทนำ

1.1 สถานที่เก็บข้อมูล

แผนกผู้ป่วยนอก อาคารสถาบันวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ ชั้น 1 มหาวิทยาลัยธนเรศวร เลขที่ 99 ม.9 ถ.พิษณุโลก-นครสวรรค์ ต.ท่าโพธิ์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก 65000

1.2 ความเป็นมาของโครงการวิจัยและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันระบบต่างๆในกระบวนการทางอุตสาหกรรมนั้น ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ทราบถึงกระบวนการ ขั้นตอน หรือ กรรมวิธีของอุตสาหกรรมนั้นๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการ ขั้นตอน หรือกรรมวิธีอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาระบบของอุตสาหกรรมนั้นให้เข้าใจ เช่น ระบบการให้บริการ ระบบการขนส่ง ระบบการผลิต ในทางอุตสาหกรรม ซึ่งการศึกษาระบบต่างๆ นั้น หากระบบที่ต้องการศึกษานั้น เป็นระบบเล็กๆ ที่ไม่ซับซ้อน และการทำการศึกษาไม่มีผลกระทบต่อตัวระบบทำให้สามารถทำการศึกษาจากตัวระบบจริงได้ แต่ถ้าหากระบบที่ต้องการศึกษานั้นเป็นระบบที่ใหญ่ และค่อนข้างซับซ้อน การที่จะศึกษาจากตัวระบบจริงนั้นอาจจะทำได้ยาก เพราะอาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการในระบบ เช่น เวลา ค่าใช้จ่าย เป็นต้น ดังนั้นจึงมีการจำลองระบบที่ต้องการศึกษาขึ้นมาเพื่อความสะดวก และไม่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการในระบบจริง วิธีการดังกล่าวเรียกว่า “การจำลองแบบปัญหา”

การจำลองแบบปัญหา (Simulation) เป็นวิธีการหนึ่งซึ่งใช้ในกระบวนการแก้ปัญหาในด้านต่างๆ มาแต่โบราณกาลแล้ว แต่ได้รับความสนใจและตื่นตัวในการนำมาใช้แก้ปัญหาในสาขาอาชีพต่างๆ อย่างแพร่หลายในปัจจุบันนั้น เป็นผลเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ในระยะแรกๆ มีผู้ที่ให้คำจำกัดความของการจำลองแบบปัญหาตามความเห็น และวิธีการนำไปใช้ประโยชน์ แต่คำจำกัดความที่เป็นที่ยอมรับว่าสามารถครอบคลุมความหมายของการจำลองแบบปัญหาได้เหมาะสมที่สุดก็คือคำจำกัดความที่ให้ โดย Shannon ซึ่งให้คำจำกัดความว่า “การจำลองแบบปัญหาคือกระบวนการออกแบบแบบจำลอง (Model) ของระบบของงานจริง (Real System) แล้วดำเนินการทดลองใช้แบบจำลองนั้นเพื่อการเรียนต่างๆ นั้นต้องคำนึงถึงพฤติกรรมของระบบงานหรือเพื่อประเมินผลการใช้ ยุทธศาสตร์ (Strategies) ต่างๆ ในการดำเนินงานของระบบภายใต้ข้อกำหนดที่วางไว้” จากคำจำกัดความดังกล่าวจะเห็นได้ว่า

กลไกของวิธีการของการจำลองแบบปัญหา ขึ้นอยู่กับแบบจำลองและการใช้แบบจำลองแบบจำลองที่ใช้ในการจำลองแบบปัญหานี้อาจเป็นหุ่น เป็นระบบ หรือเป็นแนวความคิด ลักษณะหนึ่งลักษณะใดโดยไม่จำเป็นต้องเหมือน (Identical) กับระบบงานจริง แต่ต้องสามารถช่วยให้เข้าใจในระบบงานจริง เพื่อประโยชน์ในการอธิบายพฤติกรรมและเพื่อการปรับปรุงการดำเนินงานของระบบงานจริง

โครงการนี้เป็นการศึกษาแบบจำลองของระบบการให้บริการของสถานพยาบาล เนื่องจากความสนใจปัญหาในระบบการให้บริการการรักษา หลังจากที่เคยเข้ารับการตรวจรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก สถาบันวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยนเรศวร

1.2.1 ประวัติความเป็นมา สำหรับสถาบันวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยนเรศวร นั้นเริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อ คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ.2537 ได้อนุมัติให้จัดตั้งคณะแพทยศาสตร์และอนุมัติให้ก่อสร้าง “ศูนย์วิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ” ณ มหาวิทยาลัยนเรศวร สภามหาวิทยาลัยนเรศวร

ในคราวประชุมครั้งที่ 89(6)/2543 เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ.2543 เห็นชอบให้เปลี่ยนชื่อจาก “ศูนย์วิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ” เป็น “สถาบันวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ” (Health Sciences Research Institute Naresuan University)

1.2.2 วิสัยทัศน์ สถาบันวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพจะเป็นศูนย์การแพทย์ขั้นสูง (Super tertiary care) ที่สมบูรณ์แบบมุ่งเน้นการวิจัย และสนับสนุนการผลิตบัณฑิตด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐานสากลให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการอยู่ในระดับแนวหน้าของภูมิภาคและสามารถชี้นำสังคม และชุมชนให้ได้รับบริการสุขภาพที่มีประสิทธิภาพ คุณภาพผู้เท่าและก้าวทันโลกสามารถเลือกใช้ความรู้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม ควบคู่ไปกับความมีคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต

1.2.3 วัตถุประสงค์

1.2.3.1 เพื่อสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่สมบูรณ์แบบด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ให้มีความรอบรู้วิชาการ เชี่ยวชาญวิชาชีพ มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีงามในการดำรงชีวิต และสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสงบ และสันติสุข แบบยั่งยืนตลอดไป

1.2.3.2 เพื่อเป็นศูนย์กลางด้านการวิจัย และค้นคว้ารวมถึงการให้บริการทางวิชาการที่จะเกื้อหนุนต่อการพัฒนาระบบสุขภาพของประเทศระบบสุขภาพของประเทศ โดยเป็นศูนย์กลางสำหรับภาคเหนือตอนล่าง 9 จังหวัด อันจะนำไปสู่การเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคม

1.2.3.3 เพื่อเป็นศูนย์การแพทย์ที่มุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการบริการสุขภาพ การจัดการเรียนการสอน และการวิจัยที่สมบูรณ์แบบ

1.2.3.4 เพื่อเป็นการกระจายโอกาส และสร้างความเสมอภาคด้านการศึกษา และการบริการสุขภาพ มุ่งเน้นความเจริญไปสู่ภูมิภาค

1.2.4 หน่วยงานสถาบันวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ ประกอบด้วย

1.2.4.1 ศูนย์โรคหัวใจภาคเหนือตอนล่างโดยความร่วมมือระหว่าง โรงพยาบาลพุทธชินราช โรงพยาบาลอุตรดิตถ์ และมหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นศูนย์โรคหัวใจครบวงจรแห่งแรกของภาคเหนือตอนล่าง มีบริการตรวจรักษาพยาบาล ฟันฟู และป้องกัน โดยมีเครื่องปฏิบัติการสวนหัวใจและหลอดเลือด (Catheterization Laboratory) ห้องผ่าตัดที่ทันสมัย ห้องผู้ป่วยวิกฤติด้านโรคหัวใจ รวม 40 เตียง

1.2.4.2 ศูนย์วิจัยอัลตราซาวด์ (โรคเลือด) มหาวิทยาลัยนเรศวรดำเนินการจัดสร้างศูนย์วิจัยอัลตราซาวด์ โดยทำการตรวจวินิจฉัยระดับโมเลกุล โดยจัดซื้อเครื่องมือต่างๆมากกว่า 20 ล้านบาท ได้เชิญศาสตราจารย์นายแพทย์ต่อพงษ์ สงวนเสริมศรี มาเป็นผู้ก่อตั้ง

1.2.4.3 ศูนย์วิจัยบริการปฐมภูมิ จัดตั้งเพื่อรองรับนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โดยต้องการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการให้บริการปฐมภูมิที่เหมาะสมกับประชาชน และเหมาะสมกับการเรียนการสอนแพทยศาสตร์และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ โดยมีหน่วยบริการที่

❖ มหาวิทยาลัยนเรศวร ส่วนสนามบิน

❖ มหาวิทยาลัยนเรศวร ส่วนหนองอ้อ

1.2.4.4 ศูนย์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล มหาวิทยาลัยนเรศวร (HACC: NU) เป็นความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยนเรศวรกับสถาบันพัฒนา และรองรับคุณภาพโรงพยาบาล (พรพ.) โดยเป็นศูนย์ฝึกอบรมเรื่อง HA ในภาคเหนือตอนล่าง และเป็นศูนย์ให้คำปรึกษาแก่โรงพยาบาลต่างๆในการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล

1.2.5 การให้บริการ

- งานบริการผู้ป่วยฉุกเฉินเปิดให้บริการรักษาพยาบาลผู้ป่วยฉุกเฉิน ตลอด 24 ชั่วโมง
- งานบริการผู้ป่วยเฉพาะทางเปิดให้บริการรักษาพยาบาลผู้ป่วยโรคหัวใจ ในเวลาราชการ (8.30 น. – 16.30 น.)
- งานบริการศูนย์สุขภาพมหาวิทยาลัยนเรศวรเปิดให้บริการรักษาพยาบาลผู้ป่วยโรคทั่วไป ให้แก่ นิสิต อาจารย์ ข้าราชการ ลูกจ้าง และบุคลากรมหาวิทยาลัยนเรศวรในเวลาราชการ (8.30 น. – 16.30 น.)

1.3 หัวข้อโครงการ

การศึกษาแบบจำลองระบบการบริการทางการแพทย์พยาบาล

A Study of Computer Simulation Model for Medical Care System

1.4 อาจารย์ที่ปรึกษา

ดร. ภูพงษ์ พงษ์เจริญ

1.5 หลักการ และเหตุผล

ในปัจจุบันระบบต่างๆในกระบวนการทางอุตสาหกรรมนั้นถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ทราบถึงกระบวนการขั้นตอน หรือ กรรมวิธีของอุตสาหกรรมนั้นๆเพื่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการขั้นตอน หรือกรรมวิธีอย่างมีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาระบบของอุตสาหกรรมนั้นให้เข้าใจ โครงการนี้เป็นการศึกษาแบบจำลองของระบบต่างๆ ทางอุตสาหกรรม เช่น ระบบการให้บริการ ระบบการขนส่ง เป็นต้น โดยการใช้โปรแกรมแบบจำลองทางคอมพิวเตอร์

1.6 วัตถุประสงค์ของโครงการ

เพื่อสร้างแบบจำลองทางคอมพิวเตอร์ (Computer Simulation) เพื่อศึกษาระบบการให้บริการของการเข้ารับการรักษาผู้ป่วยนอก (Out Patient Department: OPD) ของสถาบันวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพมหาวิทยาลัยนเรศวร

1.7 เกณฑ์ชี้วัดผลงาน (Output)

1. สามารถสร้างแบบจำลองทางคอมพิวเตอร์ไปประยุกต์ใช้กับระบบบริการของการเข้ารับการรักษาผู้ป่วยนอก
2. คู่มือการใช้แบบจำลองทางคอมพิวเตอร์เพื่อที่จะใช้แบบจำลองได้อย่างถูกต้อง

1.8 เกณฑ์ชี้วัดผลสำเร็จ (Outcome)

1.8.1 นำแบบจำลองทางคอมพิวเตอร์ไปพัฒนาและทดลองกับระบบบริการของการเข้ารับการรักษาผู้ป่วยนอก ของสถาบันวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ ม.นเรศวร ในกรณีต่างๆ ของการเข้ารับการรักษาที่อาจเกิดขึ้นได้ เช่น ทำให้เวลาในการรอรับการรักษาของผู้ป่วยลดลงได้ในกรณีที่ผู้ป่วยเพิ่มขึ้นจากเดิมเป็นจำนวนมากหรือกรณีที่มีผู้ป่วยฉุกเฉิน เป็นต้น

1.8.2 สามารถคำนวณแสดงค่าเฉลี่ยเวลาที่ใช้ในระบบการเข้ารับการรักษาผู้ป่วยนอก

1.9 ขอบเขต

ศึกษาโปรแกรมที่นำมาใช้ในการสร้างแบบจำลองทางคอมพิวเตอร์เพื่อทำการสมมติในกรณีต่างๆ ของการบริการ โดยการใช้โปรแกรมแบบจำลองทางคอมพิวเตอร์

และศึกษาระบบการบริการของการเข้ารับการรักษาผู้ป่วยนอกของสถาบันวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ ม.นเรศวร โดยใช้วิธีการของวิชา Work Study ในเรื่อง Time Study และอื่นๆ ในการทำวิจัย

1.10 สถานที่ในการดำเนินการวิจัย

- 1.10.1 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยนเรศวร
- 1.10.2 ห้องสมุดคณะวิศวกรรมศาสตร์
- 1.10.3 ห้องคอมพิวเตอร์คณะวิศวกรรมศาสตร์
- 1.10.4 สถาบันศูนย์วิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพมหาวิทยาลัยนเรศวร
- 1.10.5 อาคารคณะวิศวกรรมศาสตร์ ภาควิชาอุตสาหกรรม

1.11 ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย

กรกฎาคม 2546 – มกราคม 2547

1.12 วัตถุประสงค์และขอบเขตของการทำวิจัย

วัตถุประสงค์ในการทำวิจัย ดังนี้

- 1.12.1 เพื่อศึกษาแบบจำลองของระบบการให้บริการของการเข้ารับการรักษาผู้ป่วยนอก (Out Patient Department: OPD) สถาบันวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพมหาวิทยาลัยนเรศวร
- 1.12.2 นำแบบจำลองไปประยุกต์ใช้กับระบบบริการจริงในปัจจุบัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 1.12.3 นำแบบจำลองและผลการวิเคราะห์ไปเป็นแบบแผนในการจัดการระบบการบริการในอนาคต

1.13 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.13.1 ทำให้ปัญหาเวลาในการรอรับการตรวจรักษาของผู้ป่วยลดลง
- 1.13.2 ทำให้เวลาในระบบการให้บริการมีประสิทธิภาพสูงสุด
- 1.13.3 การจับบุคลากร อุปกรณ์ และสถานที่ สำหรับการรักษาเป็นไปอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

1.14 ขอบเขตในการทำวิจัย

1.14.1 ศึกษาโปรแกรมที่นำมาใช้ในการสร้างแบบจำลองทางคอมพิวเตอร์ เพื่อทำการสมมติในกรณีต่างๆของการบริการ โดยการใช้โปรแกรม Simulation with Arena

1.14.2 ศึกษากระบวนการและขั้นตอนการบริการ ของการเข้ารับการรักษาผู้ป่วยนอกของสถาบันวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยใช้วิธีการของวิชา Work Study ในเรื่อง Time Study และ อื่นๆ ในการทำวิจัย

1.14.3 ปรับปรุงการบริการในแบบจำลองเพื่อหาเวลาและการบริการที่ดีที่สุด

1.14.4 เปรียบเทียบประสิทธิภาพของการบริการในแบบจำลองกับระบบการบริการจริง

1.15 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1.15.1 ศึกษาระบบและขั้นตอนการบริการของการเข้ารับการรักษาผู้ป่วยนอก (Out Patient Department: OPD) อย่างละเอียด

1.15.2 ศึกษาโปรแกรมที่ใช้ในการทำวิจัย Simulation with Arena

1.15.3 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลการบริการ พร้อมทั้งเก็บข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นในการใช้ประกอบการศึกษาการบริการ

1.15.4 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เพื่อสร้างแบบจำลอง

1.15.5 ปรับปรุงการบริการจากแบบจำลองและเปรียบเทียบผลของแบบจำลองกับระบบจริง

1.16 แผนการดำเนินงานตลอดโครงการ

การดำเนินงาน	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.
1. ศึกษาระบบการบริการในแผนกผู้ป่วยนอก (OPD)		→					
2. ศึกษาโปรแกรม Simulation with Arena และสร้างแบบจำลองต้นแบบ			→				
3. เก็บรวบรวมข้อมูลการบริการ				→			
4. วิเคราะห์ข้อมูลและ สร้างแบบจำลองเพื่อทำการปรับปรุง						→	
5. สรุปผลการดำเนินงาน							→

1.17 รายละเอียดงบประมาณโครงการ

1. หนังสืออ่านประกอบการวิจัย	800	บาท
2. หมึกพิมพ์และกระดาษ	500	บาท
3. ค่าถ่ายเอกสารและค่าเช่าเล่ม โครงการงาน	700	บาท